

Давиденко Н.М.

СТРАТЕГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ

У статті досліджено систему факторів впливу на формування фінансової стійкості та сформовано підхід до визначення та забезпечення фінансової стійкості підприємства в умовах сучасних викликів та загроз. Відмічено, що головними принципами підтримання фінансової стійкості є: активне реагування на зміни внутрішніх та зовнішніх факторів; системність управління; врахування можливості реалізації ризиків; використання показників, що дають змогу надати реальну оцінку фінансової стійкості підприємства; інтегрованість із загальною системою управління; орієнтир на досягнення стратегічних цілей підприємства; розроблення та використання якісного інструментарію обґрунтування фінансових рішень в умовах невизначеності та ризику.

Ключові слова: фінансова рівновага, фінансова стійкість, фінансова стратегія, фінансові ресурси, механізм забезпечення фінансової стійкості, ризик, невизначеність.

Постановка проблеми. Розвиток агропромислового комплексу як одного з найважливіших секторів національної економіки, є джерелом підвищення економічного потенціалу й конкурентоспроможності держави. Але сучасний стан економіки України є незадовільним та характеризується досить складними економічними умовами. Діяльність аграрних підприємств здійснюється в умовах невизначеності, розвитку наукового прогресу, нестабільності політичної ситуації, військових дій на сході країни, зростання ринкової конкуренції, посилення глобалізаційних процесів та дефіциту інформації. У таких умовах сучасна система господарювання потребує від підприємств підвищення ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції та послуг, своєчасного моніторингу економічних показників. Мінливість зовнішнього середовища зумовлює значний вплив на підприємства, їх економічний стан та стабільний розвиток. Тому проблема забезпечення їх фінансової стійкості є дуже актуальною в сучасних умовах господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми фінансової стійкості на підприємстві вивчали відомі вітчизняні та закордонні вчені: Абрютіна М.С., Білик М.Д., Білуха Н.Г., Бланк І.О., Бочаров, О.В., Ковальов В.В., Ковальчук М.І., Мамонтова Н.А., Савицька Г.В., Цал-Цалко Ю.С. та ін. Широке коло питань щодо управління фінансовою стійкістю підприємства та розроблення підходів до оцінки фінансової безпеки розкрито в працях вітчизняних науковців, серед яких О.І. Барановський,

В.О. Василенко, О.Д. Заруба, А.М. Поддєрьогін, С.В. Мішина, Г.В. Савицька та ін. Так, О.Є. Журавльова, досліджуючи проблемні аспекти об'єктивного встановлення фінансової стійкості сучасних суб'єктів економіки, відзначає, що "однією з найважливіших економічних проблем є визначення меж фінансової стійкості" [4, с. 524]. В.І. Захарченко, М.М. Меркулов, О.В. Балахонова називають фінансову стійкість головним компонентом загальної стійкості підприємства, елементом, що мають вирішальне значення для економічного стану підприємства в цілому [2]. Аналіз праць вказаних авторів показав, що разом з достатньою глибокою спрацьованістю має місце дискусійність, а також, суперечливість підходів.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є узагальнення та розвиток практичних підходів до визначення фінансової стійкості підприємства із врахуванням сукупності сучасних факторів впливу на результати діяльності суб'єктів господарювання.

Опис основного матеріалу дослідження. В умовах глибоких кількісних і якісних, організаційних і управлінських змін, що відбуваються в Україні в трансформаційний період, однією з необхідних умов сталого розвитку економічної діяльності підприємств всіх видів діяльності є забезпеченість їхньої стійкої роботи в умовах збурюючих впливів зовнішнього середовища.

З позиції підприємства економічну стійкість можна розглядати як його здатність зберігати фінансову стабільність в умовах дії внутрішніх і зовнішніх чинників, що порушують рівновагу, і на цій основі забезпечувати нарощування економічного потенціалу підприємства.

Одночасно масштабні трансформаційні зміни в структурі світового господарства зумовлюють необхідність пристосування вітчизняних підприємств до нового економічного середовища, його вимог і законів.

© Давиденко Надія Миколаївна, д.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів, Національний університет біоресурсів і природокористування України, тел.: +380677172337, e-mail: davidenk@ukr.net

Поява нової системи державного регулювання аграрного сектора привела до перебудови організаційних структур і методів управління АПК.

За таких умов фінансова стратегія підприємств стає основою для вибору альтернатив, які зумовлюють напрямки організації фінансових стосунків як поза межами, так і в середині підприємства.

Поняття стійкості є одним з основних понять математичного моделювання і тісно зв'язано з ідеєю інваріантності (інваріант – кількісна характеристика економічної системи, властивість її елементів називається інваріантними при умові деякого перетворення системи так, що вони зберігаються після цього перетворення).

При цьому виділяють наступні етапи:

- прогнозування майбутніх значень планових показників;
- визначення загальної потреби підприємства у фінансових ресурсах;
- прогнозування структури джерел фінансування;
- обґрунтування вибраного варіанта із усіх можливих рішень з метою досягти запланованих результатів стійкості підприємства.

Під економічною стійкістю розвитку виробництва будемо розуміти максимально можливу адаптацію виробничої системи (підприємства) до всього набору (переліку) можливих наслідків господарської діяльності.

Економічна стійкість підприємства досягається в процесі здійснення стратегічного і оперативного управління, зокрема:

- досягнення конкурентоспроможності підприємства;
- фінансової стійкості;
- здатності підприємства до диверсифікації виробництва;
- інвестиційної активності підприємства;
- організаційно-економічною цілеспрямованості підприємства.

Таким чином, основою економічної стійкості повинно стати можливість підприємства протистояти впливу зовнішнього середовища на основі прийняття ефективних рішень в області виробництва, фінансового і маркетингового менеджменту, використання яких дозволяє отримувати прибуток і виконувати свої зобов'язання перед акціонерами.

Фінансова стійкість підприємства – це стабільна наявність фінансових ресурсів, достатніх для виконання фінансових зобов'язань, здатність підприємства фінансувати власну економічну та виробничу діяльність, наявність балансу між позитивними і негативними грошовими потоками, сукупна оцінка рівня його платоспроможності, ліквідності, рентабельності, кредитоспроможності та інших показників, а

також передумова досягнення підприємством довгострокової фінансової рівноваги [2].

Зростання капіталізації є найважливішою умовою фінансового забезпечення та фінансової стійкості підприємств [6]. Фінансова стійкість, у свою чергу, відбиває стабільне перевищення доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування грошовими коштами підприємства і шляхом ефективного їх використання сприяє безперебійному процесу виробництва і реалізації продукції. Іншими словами, фінансова стійкість показує стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподіл і використання, які забезпечують розвиток на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні ліквідності і платоспроможності в умовах допустимого рівня.

Фінансова стійкість залежить також від стану внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на обсяги залучення фінансових ресурсів. До внутрішніх факторів в першу чергу слід віднести достатність прибутку. Стійкість залежить також від номенклатури і якості виробленої продукції, структури, обсягу і можливостей мобілізаційних фінансових ресурсів, резервів і запасів, ступеня досягнення цільової функції фінансового менеджменту.

Істотний фактор фінансової стійкості підприємства, тісно пов'язаний з видами продукції чи послуг, що виробляються, – це оптимальний склад і структура активів, а також ефективне управління ними. Стійкість підприємства та потенційна результативність бізнесу багато в чому залежать від якості менеджменту поточними активами, від того, скільки задіяно обігових засобів і яких зокрема, яка величина запасів і активів у грошовій формі, тощо.

Наступний значний внутрішній фактор фінансової стійкості – склад і структура фінансових ресурсів, правильний вибір тактики і стратегії управління ними.

Істотний вплив на забезпечення фінансової стійкості підприємства справляють кошти, що додатково мобілізуються на ринку позичкових капіталів. Зрозуміло, що чим більше коштів може залучити підприємство, тим значніші його фінансові можливості. Водночас зростає і фінансовий ризик нездатності підприємства своєчасно і в повному обсязі розплатитися зі своїми кредиторами.

І тут велику роль можуть відіграти резерви як одна із форм фінансової гарантії платоспроможності суб'єкта господарювання.

Фінансово стійким є такий господарюючий суб'єкт, який за рахунок власних коштів покриває кошти, які були вкладені в активи (оборотні та позаоборотні), не допускає неоправданого дебіторської заборгованості та розраховується вчасно за своїми зобов'язаннями [1]. Основою

фінансової стійкості є раціональна організація і використання оборотних засобів. Тому в процесі аналізу фінансового стану питанню раціонального використання оборотних засобів приділяється особа увага, як основним особливостям об'єкта управління в процесах прийняття рішень, зокрема:

- рішення, що приймається, спрямоване на ретроспективний аналіз або майбутнє;
- є широкий діапазон альтернативних варіантів (сценаріїв) розвитку або функціонування об'єктів і процесів;
- рішення залежить від поточної неповноти технологічних досягнень в сфері виробництва, збуту використання тощо;
- прийняття і реалізація розроблених сценаріїв вимагає особливої структури (поєднання) фінансових ресурсів з іншими ресурсами або діями, вміщує елементи ризику і невизначеності;
- не до кінця відомі і визначені вимоги, що відносяться до ринкової вартості і ефективності і ефективності вирішення економічних проблем;
- можливість застосування методів передбачення, здогаду, прогнозу (методи антицинації);
- проблема розробки сценаріїв оцінки ефективності залучених фінансових ресурсів

внутрішньо складна тим, що для її розв'язку необхідне поєднання різних ресурсів в часі.

Фінансову стійкість підприємства тісно пов'язано із перспективною його платоспроможністю, її аналіз дає змогу визначити фінансові можливості підприємства на відповідну перспективу.

Фінансова діяльність підприємства пов'язана з багатьма ризиками, ступінь впливу яких на результати його діяльності значно підвищуються з нестабільністю нинішньої економіки. Агресивне зовнішнє середовища, його нестабільність суттєво впливає на ефективність діяльності підприємства, що призводить до розробки шляхів забезпечення здатності підприємства адаптуватися і відповідно зберігати свою цілісність та ефективність у діяльності. Ризики, особливо фінансові, що супроводжують таку діяльність, виділяють в окрему групу ризиків, що відіграють найбільш суттєву роль в загальному впливі ризиків на фінансову стійкість підприємства. У ринковій економіці саме фінансова стійкість є головною умовою життєдіяльності і основою досягнення фінансової стабільності підприємства (рис. 1).

Рис. 1. Взаємозв'язок ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства*

* Складено автором

Фінансова стабільність та фінансова безпека визначається забезпеченням фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства, ефективністю використання наявних фінансових ресурсів, організацією внутрішньогосподарського контролю основних видів звичайної діяльності підприємства, аналізом можливих внутрішніх та зовнішніх загроз економічної безпеки та попередження збитків фінансової стійкості підприємства, якістю менеджменту суб'єкта господарювання.

Постійне дотримання фінансової стабільності зумовлюється наявним для кожного суб'єкта господарювання завданням: забезпечення фінансової стійкості функціонування та досягнення головних стратегічних цілей підприємства.

За даними рис. 1 можемо говорити, що порушення платоспроможності чи фінансової рівноваги є наслідком незбалансованості активів і зобов'язань за термінами, відсутності чистого

оборотного капіталу і наявності протиріч між фінансовою стабільністю – ліквідністю.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Для гарантії успішної діяльності підприємства, а також його протистояння зовнішнім і внутрішнім загрозам необхідно забезпечити фінансову стабільність функціонування підприємства. А для ефективного впровадження фінансової стійкості на підприємстві має бути сформований та впроваджений чіткий механізм, який має бути націлений на мінімізацію негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на діяльність підприємства; створення передумов

ефективної реалізації запланованих дій. Головними принципами підтримання фінансової стійкості є: активне реагування на зміни внутрішніх та зовнішніх факторів; системність управління; врахування можливості реалізації ризиків; використання показників, що дають змогу надати реальну оцінку фінансової стійкості підприємства; інтегрованість із загальною системою управління; орієнтир на досягнення стратегічних цілей підприємства; розроблення та використання якісного інструментарію обґрунтування фінансових рішень в умовах невизначеності та ризику.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланк И. А. Финансовая стратегия предприятия / И. А. Бланк – К.: Эльга, Ника-центр, 2004. – 720 с.
2. Давиденко Н. М. Фінансова стійкість корпоративного підприємства аграрної сфери/ Н. М. Давиденко // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: Науковий збірник Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника. - 2009. – Вип. V – Т.2. – С.110-116
3. Давиденко Н. М. Фінансова стійкість підприємств та її аналіз/ Н. М. Давиденко // Науковий вісник НАУ. – 2006. - Вип.97. - С.183-187.
4. Журавльова О.Є. Фінансова стійкість підприємства: теорія і практика / О.Є Журавльова // Формування ринкової економіки. Збірник наукових праць. – 2009. – Вип. 22. – С. 523–536.
5. Захарченко В.І. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті: [навч. посібник] / В.І. Захарченко, М.М. Меркулов, О.В. Балахонова. – Львів: Магнолія – 2006, 2012
6. Хотинская Г.И. Капитализация как фактор укрепления финансовой устойчивости компании / Г.И. Хотинская // Финансовый менеджмент. — 2006. — №4.-С. 26-30.
7. Химич І. Фінансова стратегія як елемент фінансової стабільності підприємства / І.Химич // Галицький економічний вісник. — 2013. — №4(43). — с.158-164.

REFERENCES

1. Blank I.A (2004) Finansovaja strategija predprijatija [Financial strategy of the enterprise], Jel'ga, Nika-centr, Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].
2. Davydenko N. M. (2009), “Financial stability of the corporate enterprise agricultural sector”, Aktual'ni problemy rozvytku ekonomiky rehionu: Naukovyj zbirnyk Prykarpats'koho natsional'noho universytetu im. Vasyliya Stefanyka, vol. 5, pp. 110-116 [in Ukrainian].
3. Davydenko N. M. (2006), “Financial stability of of enterprises and its analysis”, Naukovyj visnyk NAU, vol. 97, pp. 183-187 [in Ukrainian].
4. Zhuravl'ova O.Ye (2009), “Financial stability of the enterprise: theory and practice”, Formuvannia rynkovoї ekonomiky. Zbirnyk naukovykh prats', vol. 22, pp. 523–536 [in Ukrainian].
5. Zakharchenko V.I. (2012), “Models and methods of decision-making analysis and audit”, Modeli i metody pryunyattya rishen' v analizi ta audyti, navch. posibnyk – L'viv: Mahnoliya [in Ukrainian].
6. Khotynskaia H.Y. (2006), “Capitalization as a factor in strengthening the company's financial stability”, vol. 4, pp. 26 – 30 [in Ukrainian].
7. Khymych I. (2013), “Financial Strategy as part of financial stability”, vol. 4, pp. 158 – 164 [in Ukrainian].

Одержано 25.01.2016 р.